



KS. KAZIMIERZ SKOCZYLAS*

WŁOCŁAWEK–TORUŃ

A. Burdzy, *Sakrament chrztu w katechezie. Studium katechetyczno-liturgiczne w świetle rytuału „Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów polskich diecezji”*, Przemyśl 2015, ss. 300

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TiCz.2015.060>

Problematyka podjęta przez Aleksandra Burdzy w omawianej publikacji dotyczy zasadniczej części misji wypełnianej przez Kościół. Udzielanie chrztu, przygotowywanie do niego, otaczanie opieką duszpasterską ochrzczonych, a także katechizacja wyjaśniająca tajemnicę chrztu stanowią serce działalności duszpasterskiej i katechetycznej. Problematyka podejmowana w omawianej publikacji pogłębia rozumienie tajemnicy chrztu. Przyczynia się tym samym do tego, że będzie ona wypełniana z głębszą świadomością. W założeniu autora ma ona również pogłębić świadomość katechetów, którzy w trakcie lekcji religii najczęściej i najobszerniej wprowadzają w rzeczywistość chrztu.

Publikacja obejmuje wykaz skrótów, słowo wstępne biskupa przemyskiego, wstęp, cztery rozdziały, zakończenie i bibliografię. Źródłem dla tej pracy są „Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów polskich diecezji” wydane w Polsce po Soborze Watykańskim II. Dokument ten jest tłumaczeniem tekstu łacińskiego, który – jak podaje A. Burdzy – został zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski, a następnie przez Świętą Kongregację Kultu Bożego w 1970 r. Drukiem ukazał się

w Katowicach w 1972 r. Autor korzysta z trzeciego wydania tego rytuału, wydanego także w Katowicach w 1994 r.

Struktura pracy jest przejrzysta. Pierwszy rozdział ukazuje ewolucję obrzędu chrztu dzieci. Aby to przedstawić, sięga najpierw do tekstów Starego Testamentu, które charakteryzują obrzędy rytualne zapowiadające chrzest. Akcentuje, że woda jest przede wszystkim źródłem życia. Woda jest też czynnikiem odgrywającym istotną rolę w odrodzeniu Ludu Wybranego. Bóg przez proroka Ezechiela zapowiedział, że po zgromadzeniu wszystkich rozproszonych wyleje w obfitości wody oczyszczające, które odnowią serce człowieka, aby mógł zachować prawo Boże (s. 26). Jeszcze mocniej Pan Bóg zadbał o to, aby woda wyrażała łaskę chrztu świętego, podkreśla autor publikacji, gdy Bóg przeprowadził Izraelitów po suchym dnie Morza Czerwonego (s. 28). Chrzest jest obmyciem wodą. Wcześniej znane były już obmycia rytualne praktykowane przez Egipcjan, Babilończyków i inne narody. Przez obmycie rytualne osoba uwalniała się od nieczystości rytualnej i było to zapowiedzią nieśmiertelności. W kulturze wschodu znane jest obmycie nóg podejmowanej osoby, traktowane jako gest gościnności. Stary Testament mówi o kąpielach rytualnych kapłanów w czynnościach związanych z kultem Jahwe. Omawia też obmycia rytualne w życiu ważnych osób przynależących do Narodu Wybranego. Nawiązuje do obmycia wodą w czasie chrztu udzielanego przez Jana w Jordanie. Te omówione czynności były, jak ujmuje Burdzy, zapowiedzią chrztu świętego.

Po tym przechodzi do Nowego Testamentu, wskazując na teksty charakteryzujące chrzest. Przedstawia, jak ujmują to Ewangelie, Listy św. Pawła i nauczanie zawarte w Dziejach Apostolskich oraz pozostałych pismach Nowego Testamentu. Akcentuje, że autorzy biblijni wyciągają wnioski życiowe wypływające z rzeczywistości chrztu. Pierwszym jest to, że ochrzczonego obowiązuje nowe życie (s. 47). Drugi wniosek uświadamia zobowiązanie chrzczonych do zachowania łączności ochrzczonego z Chrystusem i między sobą. Trzeci wniosek wyprowadza święty Piotr, wykładając prawdę o powszechnym kapłaństwie. Ochrzczeni, jako święte kapłaństwo, mają obowiązek składania duchowych ofiar Bogu (s. 47–48).

Dalsza część publikacji opisuje rozwój obrzędów chrztu do Soboru Watykańskiego II. Omawia, jak te obrzędy były praktykowane w czasach apostoelskich, potem od II do V wieku w czasach katechumenatu, a potem

przedstawia, co działo się z udzielaniem chrztu, gdy stopniowo zanika katechumenat w okresie do VI do IX wieku. Sporo miejsca poświęca także przemianom tego rytuału w okresie od XI wieku aż do Soboru Watykańskiego II. Ostatni paragraf poświęcony jest charakterystyce obrzędu chrztu dzieci przygotowanemu przez Sobór Watykański II.

Rozdział II skupia się na analizie teologiczno-katechetycznej tekstów biblijnych zawartych w „Obrzędach chrztu dzieci”. Najpierw podkreśla istotną rolę słowa Bożego pozwalającego rozumieć znaczenie znaków sakramentalnych. Autor, posługując się literaturą naukową, przeprowadza analizę tekstów biblijnych znajdujących się w „Obrzędach chrztu dzieci” zarówno ze Starego, jak i Nowego Testamentu. Podkreśla, że w rytuale chrztu są trzy czytania ze Starego Testamentu i osiemnaście z Nowego. Z kolei z Nowego Testamentu sześć wzięto z Listów Apostolskich, a dwanaście z Ewangelii. Akcentuje potrzebę zwrócenia uwagi na jedność tematyczną przy interpretacji tych tekstów. W ten sposób sakrament chrztu ustanowiony przez Jezusa zostanie ukazany jako zapowiedziany w Starym Testamencie i objawi się również jedność Bożego Objawienia i całej historii zbawienia (s. 101).

Potem przedstawia też teologię tych tekstów. Opierając się na zawartych tam tekstach Pisma Świętego, wypukla istotę chrztu oraz jego skutki i zobowiązania z niego wynikające. Mówi tu o konieczności chrztu do zbawienia, potem o zjednoczeniu z Chrystusem przez chrzest, o nowych narodzinach, przez które stajemy się dziećmi Bożymi. Dalej przedstawia chrzest jako fundament jedności chrześcijan oraz zapowiedź wiecznego życia z Bogiem. Omawiając zobowiązania wypływające z chrztu, wypukla trwanie ochrzczonego w nowym życiu oraz zachowanie przykazań Bożych i przykazania miłości jako konsekwencji nowego życia. Potem podkreśla zobowiązanie do oddawania chwały Bogu przez składanie duchowych ofiar i udział w Najświętszej Ofierze. Podkreśla również, że ochrzczeni powinni naśladować dzieci w ich postawie wobec Królestwa Bożego.

Rozdział trzeci przedstawia treści teologiczno-katechetyczne pozostałych elementów liturgii chrztu. Najpierw skupia się w tej części na teologicznej wymowie znaków i symboli obecnych w liturgii chrztu. Przedstawia teologiczny sens wieloetapowej procesji, a więc do drzwi kościoła, do miejsca słuchania słowa Bożego, potem do chrzcielnicy oraz

do ołtarza. Na dalszym etapie uwypukla sens znaczenia dziecka znakiem krzyża, przedstawia symbolikę nadawania imienia, namaszczenia olejem katechumenów. Wyjaśnia znaczenie nałożenia dłoni kapłana na dziecko w trakcie chrztu, czynność chrztu, symbolikę wody chrzcielnej, symbolikę białej szaty oraz zapalanej świecy. Następna część rozdziału obejmuje omówienie modlitw z liturgii chrztu. Autor skupia się na odkryciu ich teologicznego sensu. W swojej analizie odnosi się do osobistej modlitwy w ciszy, modlitwy powszechnej, modlitwy z egzorcyzmem, modlitwy błogosławieństwa wody chrzcielnej, wyrzeczenia się zła i wyznania wiary, uwielbienia Trójcy Świętej, modlitwy pańskiej, błogosławieństwa oraz pieśni na zakończenie liturgii. W końcowej części wyczerpująco przedstawia sens powitań, wprowadzeń, objaśnień i pytań stosowanych w liturgii tego sakramentu.

Rozdział czwarty podejmuje problematykę mistagogiczną. Treści tu zawarte, zdaniem autora, mają pomóc wszystkim chrześcijanom w dokonywaniu refleksji nad swoim chrztem. Najpierw przedstawia, że chrzest był sakramentem zapowiedzianym w Starym Testamencie. Zapowiadały go wielkie wydarzenia z historii zbawienia jak rytualne obmycia, a także biblijne obrazy Boga ukazujące przyszłe relacje pomiędzy Bogiem a ochrzczonym. Podkreśla on, że obrazy Boga zaczerpnięte od proroka Ezechiela ukazują Go jako Gospodarza karmiącego ochrzczonego pokarmem duchowym, jako Boga obrońcę, który w sposób szczególny będzie wspierał chrześcijanina w walce ze złym duchem, jako Tego, który w sakramencie chrztu udzieli pełnego oświecenia chrześcijaninowi.

Dalsza część wyjaśnia mistagogiczne znaczenie ustanowienia chrztu przez Jezusa Chrystusa. Zdaniem A. Burdzego ukazuje on Pana Jezusa jako Realizatora wszystkich obietnic ze Starego Testamentu. Podkreśla, że chrzest Jezusa w Jordanie był zapowiedzią chrztu świętego. W tej części wiele uwagi poświęca teofanii nad Jordanem i wydobywa teologiczne znaczenie tego wydarzenia. Ostatnia część przybliży duchowy wymiar chrztu w Kościele. Uwypukla to Pan Jezus, wskazując na konieczność tego sakramentu do zbawienia. Mówi o tym w rozmowie z Nikodemem i w rozmowie z Samarytanką. „Obrzędy chrztu dzieci” zawierają również perykopę według świętego Mateusza, w której zawiera się nakaz udzielania chrztu. Autor, wyjaśniając znaczenie tej perykopy, nie tylko przedstawia nie sens teologiczny, ale także uprzytamnia, że Kościół wypełniając misję

zbawienia został zobowiązany do głoszenia nauki Jezusa oraz udzielania chrztu. Aby należeć do wspólnoty Jezusa, trzeba słuchać słów Pana Jezusa, nawrócić się i przyjąć chrzest. Kościół zaś musi wypełniać tę misję, aby wdrażać ochrzczonych do jak najpełniejszego wypełnienia woli Jezusa. Ostania część „Chrzest – sakramentem sprawowanym w Kościele i przez Kościół” ma uprzytomnić różne nazwy nadawane temu sakramentowi, konieczność chrztu do zbawienia oraz prawa i obowiązki ochrzczonych. Ta część ma pogłębić rozumienie duszpasterskiego działania mającego na celu udzielanie chrztu i pogłębić motywację do podejmowania takiej aktywności. Zasadnicze wnioski autor ujmuje w zakończeniu. Systematycznie zestawia efekty swoich analiz i przekazuje czytelnikowi bogaty obraz rzeczywistości chrztu.

Lektura omawianej pracy prowadzi czytelnika do wniosku, że teksty biblijne i liturgiczne oraz obrzędy, znaki i symbole obecne w liturgii chrztu tak są ze sobą powiązane, że dopiero zestawione w całości dają pełny obraz sakramentu chrztu świętego. Ks. Burdzy, jako duszpasterz i katecheta z wieloletnim stażem postuluje, aby w trakcie lekcji religii i katechezy o chrzcie nauczyciele religii pełniej poznali teologiczne bogactwo zawarte w liturgii tego sakramentu. Lektura tej publikacji może znacząco wszystkim uczącym lekcji religii w tym pomóc. W ten sposób przyczyni się do rozszerzenia ich świadomości lub głębszego uwrażliwienia na jego tajemnice. Potem ucząc o tym sakramencie w równej mierze będą korzystać z tekstów biblijnych dostępnych w obrzędzie chrztu, z tekstów liturgicznych, możliwych obrzędów, znaków i symboli oraz docenią bogactwo teologiczne modlitw chrzcielnych. Szczególnie pomocne będą dla ich posługi ukazane w tej publikacji mistagogiczne elementy chrztu. Najczęściej na lekcji religii i katechezie spotykamy ochrzczone dzieci i młodzież. To pomoże nauczycielom religii w przybliżaniu katechizowanym, jak dziś trzeba żyć chrztem świętym, jak treści tajemnicy chrztu powinny być obecne w życiu, jakie są konsekwencje tego sakramentu w teraźniejszości.

